

Ka mea a Kupe ae, engari kia tapapa te Wheiao ki te Paepae Tapu o Rehua katahi ano ka wetekina te here Tapu o te hakahuka a-tai o te ware o Maui.

Ka mea a Kupe kia Rongomaiwhenua, ki te hungawai o Rongorongo kia toia a Aotea. Ka karanga a Kupe "Tai kōpure tetere o te rangi kiri koko. E waiho nei kiri koko. E here nei kiri koko" Katahi ano a Kupe ka whakatika, a ka maanu a Aotea. Maanu rawa ake kua maro te Wheiao o te ata ki runga ki te Paepae Tapu o Rehua. Katahi ka mea atu a Kuramarotini kia Rongorongo, me hua te ingoa o te waka ko AOTEAROA. ara ko te iringa mai o te Wheiao o nga toko o te rangi i runga o te Paepae o Rehua.

Ko taku whakamarama tenei mo te Ingoa nei Aotearoa. Kaore he whakahe. Kua takoto taku whakapapa. Ka kitea no nga iwi katoa o te Motu nei, enei tipuna a Kuramarotini raua ko Rongorongo nga uri o Toto.

Taria te roanga. Kia ora nga Etitā.

Wairama Maihi Te Huhu

Ahipara 13/3/30

NGA KORERO O TOKA-A-KUKU

HE WHAKATIKATIKA

I nga korero a P. H. Tomoana mo Pareihe i te Nama 100, o Tihema, i te wharangi 1941, i mea ia:—

"Nukunorua tonu a Pareihe ka tae a Kakatārau no Ngati-Porou he tono i a ia kia haere atu ki te whakapiki i a Ngati-Porou e heu nawa ana i nga iwi whakarae Ka rite rite nga kupu ki hōta na ko Toka-a-Kuku tera ka hinga te Whanau-a-Apanui."

Kua tuhituhia nga korero o te tūia ki Toka-a-Kuku e te pakeha, e Percy Smith, a he iti nei o ana korero i tapepa (Maori Wars, page 469). I taia ano e Te Pipi-wharaua nga korero a Mohi Turei mo te haere me te riri ki Toka-a-Kuku, a ko ta Mohi te kaupapa o nga korero e rongo ana au ki te Tai Rawhiti (Nama 145, 149, 150). Engari kua rongo ano au i etahi tangata o Ngati-Porou; kahore i rite ta ratou ki ta Mohi ki ta Te Mete hoki; i rere ke ai a ratou korero na te kare ana na te whakariri ke ranei i te korero kia rite ta ratou i hiahia ai.

Ko nga korero onamata he korero tapu; ehara i a tatou i waihangā; a, me waiho ano i te hangaitanga ahakoa kino, pai ranei. Kahore he wahi ki nga whakatupuranga o muri nei, heoi ta ratou ko te pupuri kia takoto tika. Ka tika te korero ka māro tonu te takoto me he mea ka tuhonoa atu ka whaka-